

Про мистецтво спілкування з батьками

Пошук і встановлення контактів з різними людьми – основа педагогічної професії. Життя дуже коротке, щоб досконало опанувати велике мистецтво виховання дітей.

Кібернетик Н.Вінер

Коли говорять про професійний рівень педагога, завжди прагнуть дати уявлення про стиль його взаємин з батьками учнів. Короткі фрази: «...вміло вибудовує стосунки з сім'єю учня», «...тісний зв'язок з батьками» і так далі – не дають ясної картини, не озброюють колег доступними засобами, якими досягається згода в питаннях виховання і розвитку особистості учня.

Зараз, маючи майже 30-річний педагогічний досвід, можу стверджувати, що майбутніх педагогів не вчили важкому мистецтву спілкування з сім'єю учня. Не було дано навіть спільного уявлення про те, скільки буде потрібно розуму, терпіння, такту, душевності – адже йдеться про дитину, не одну з багатьох, якою вона є для вчителя, а одну і єдину, якою вона є для батьків. Психологія викладалася як виключно дитяча, а потреби в знаннях при побудові ланцюжка «вчитель – учень – батьки» швидше з області практичної психології. Мені і моїм колегам можна було б уникнути багатьох бід, аби учительство не лише зверталося за допомогою до сім'ї, але і приходило їй на допомогу у всеозброєнні своїх знань. Погано з педагогікою не лише тому, що вона не може впоратися зі світом дітей, а і тому, що вона не може опанувати світ дорослих.

Починаючи працювати в школі, я уявляла собі більшу частину батьків як законопослушних громадян, для яких авторитет вчителя високий. Але категорія «непростих» сімей виявилася значно ширшою. Спілкування з такими сім'ями доводилося будувати, вчившись на своїх і чужих помилках, нащупуючи шлях на свій розсуд.

Дівчинку-першокласницю мама не пускає на свята, бо там співатимуть і танцюватимуть! У атмосфері радості дитині знаходитися не можна, оскільки це не співпадає з основами якоїсь релігії, прихильниками якої стали батьки. А ось інша історія, розказана моєю колегою. Учениця 3-го класу, мама якої – педагог за освітою, шукає для дочки ідеального в її розумінні вчителя, і тому за три роки дівчинка змінила дві школи і трьох вчителів початкової школи.

Список нестандартних ситуацій може продовжити будь-який практикуючий вчитель. Як в таких випадках вчинити, як обійтися без нервування, а головне – як зробити так, щоб дитина не відчула себе збитковою і не опинилася «на лінії фронту», де з одної сторони – батьки, а з другої – вчитель?

Безумовно, приведені вище випадки – це крайнощі, але і в основній масі батьків в класі так само важко добитися підтримки.

Одна з публікацій журналу «Початкова школа» (№ 4/2001) знайомить читачів з результатами тестування психологом однієї з московських шкіл батьків учнів. Мета діагностики – визначення чинників, які впливають на відношення батьків учнів до вчителя початкових класів. Це дослідження показало, що в батьківських оцінках вчителів емоційні аспекти взаємодії з дітьми стоять нарівні з оцінками ділових і професійних якостей вчителя. Це означає, що вчителів початкових класів для встановлення контакту з батьками мало бути професіоналом – потрібно докладати зусилля, щоб стати людиною, яка «просто подобається». Інакше багато зусиль педагога розбиватимуться об стіну батьківської відчуженості. Від непривабливого

вчителя батьки не сприймають навіть найправильніші і точніші думки відносно їх дитини.

Робота педагога є таким видом трудової діяльності, яка просто неможлива поза спілкуванням. Сент-Екзюпері називав людське спілкування найбільшою розкішшю на світі.

Психотерапевт Володимир Льові в своїй книзі «Мистецтво бути іншим» виділяє главу «Геній спілкування». Які ж риси «геніїв спілкування» дає автор, на яких слід орієнтуватися і вчителю?

1. Плюс інтерес

Величезна цікавість і колосальна жадність до людей. Підвищена спостережливість і пам'ять на все, що стосується іншої людини. Геній комунікабельності – не сама товариська людина, але найчудовіший в спілкуванні. Дійсно, пригадаєте всіма улюбленого Гліба Жеглова, який свої успіхи у встановленні контакту з будь-якими людьми пояснював простим життєвим девізом: «Виявляй до людини щиру цікавість!»

2. Мінус тривожність

Душевний спокій, як запах троянд, приваблює людей.

3. Плюс зворотний зв'язок

«Геній спілкування» приймає ваш погляд, як погляд старого знайомого. В ході бесіди співбесідник помічає лише одне: розмова йде, обстановка приємна. Супутні якості – тактовність і дотепність.

4. Плюс артистизм

Багатство жестів, інтонацій чудового розповідача і міма. Вони різні з різними людьми.

5. Плюс-мінус агресивність

При спільному фоні добродушності геній не позбавлений агресивності, яка виявляється рідко, але влучно... Ця здатність утворює в людських стосунках підтекст сили і не менш приваблива, чим привабливість.

6. Мінус упередженість

Досконала несприйнятливості до будь-яких сторонніх думок про людину.

7. Плюс передбачення... Плюс симпатія

Відношення до людей як до особистостей, не дивлячись ні на що заслуговує симпатії... Випромінювання доброзичливості повертається до них відображенням світлом. Такий портрет комунікативного ідеалу... Але чи завжди вчитель в спілкуванні з дітьми, колегами, батьками дотримується хоч частини цих пунктів?

Спілкування в нашому випадку – дієвий інструмент виховання, тому, я вважаю, важливо і необхідно ретельно організувати спілкування з батьками. Слід уникати штампів в спілкуванні:

- у спільній манері поводитися;
- у стереотипних реакціях на слова і вчинки;
- у механічному дотриманні запланованій схемі без врахування реального розвитку розмови, бесіди;
- у «психологічній закритості» вчителя, який реалізує лише свої педагогічні функції і не розкривається як людина.

Робота з цілим колективом батьків ведеться в ході батьківських зборів. Достатньою організацією трьох-чотирьох зборів на рік, де немає підведення підсумків успішності і збори не перетворюються на «Нюрнберзький процес». У 1-му класі проводжу більше зборів, оскільки там доводиться проводити бесіди, насичені рекомендаціями з організації режиму дня маленького школяра, розкриттю особливостей програми, за якою працюють діти, і так далі.

З перших зборів націлюю батьків на те, щоб вони не чекали обговорення навчання. Результати навчання можна прослідкувати за щоденником. Запевняю батьків, що потрібно обов'язково відвідувати батьківські збори, оскільки там можна почути цікаві подробиці з життя школяра, які-небудь факти, що вислизують від батьківської уваги, дізнатися про те, як поводить дитина в невідомій батькам ситуації.

Після кожних зборів батьки йдуть додому з пам'ятками, тестами і можуть удома ще раз обговорити підняту на зборах тему.

У початковій школі зазвичай проводять свята, де як почесні гості і глядачі присутні батьки. Я прийшла до висновку, що використовувати батьків як пасивних слухачів неправильно: кожную хвилину спільного перебування потрібно використовувати для того, щоб діти гордилися ними.

Добре один одного визнають батьки: у спільних конкурсах, змаганнях, естафетах дорослі і діти вчаться краще розуміти один одного, а батьки мають можливість простежити за спілкуванням свого дитяти з іншими. Діти бачать позитивний приклад спілкування і відпочинку.

В арсеналі педагогів є ще одна форма щоденного спілкування вчителя з батьками учня – це шкільний щоденник. Правда, іноді він у нас чомусь до кінця року перетворюється на літопис сумної слави або книгу скарг. Він у нас для «грізних» і «нешадних» педагогічних покарань. Записи типу: «Не стежив за текстом на уроці читання», «Погана поведінка на перерві», «На уроці їсть!» і так далі – виходять з-під пера багатьох педагогів. Важко виміряти біль, який заподіюється дітям, що носять в своїх портфелях всі ці вимоги, нотації, накази і докори, а нерідко і образливі характеристики. Чи варто дивуватися з того, що учні ховають від батьків або «втрачають» цей документ, вносять до нього свої корективи, старанно труть або викидають листи!

Тим часом щоденник, очевидно, був задуманий як показник успішності і зростання свідомості школяра, а також як засіб контактів вчителя з сім'єю, але в більшості випадків він стає ганебним кондуїтом.

Я намагаюся не говорити грізно: «Дай мені щоденник!», а прагну зробити так, щоб щоденник став для дитини значимою річчю в шкільному портфелі, а батькам хотілося б такий щоденник зберігати.

Батьки бачать в щоденнику не лише результати контролю знань, але можуть відмітити і живу зацікавленість вчителя в розвитку і вихованні їх дитини.

Кожна людина прагне до схвалення з боку інших людей, а учень потребує схвалення вчителя.

Знайдеться місце в щоденнику і для вдячності батькам: за бездоганний зовнішній вигляд школяра, за організовану екскурсію, за допомогу в ремонті класу, за хороше виховання дитини і так далі.

«Не цікавий» щоденник для хорошиста та його батьків, там звичні "9" і "10". Але поряд з оцінкою з'являється запис вчителя, де в емоційному тоні, коротко вчитель помічає, чим відрізнялася цього разу учбова дія школяра, чим він всіх здивував або підкорив.

Не потрібно жаліти часу на ці словесні оцінки, вони дуже багато означають для школяра. Ці записи допомагають ще і ще раз пережити емоційний підйом і підвищити свою самооцінку. А емоційний настрій обов'язковий там, де хочуть добитися найвищої ефективності у вихованні і навчанні.

Потрібно оцінювати знання учня безперервно і в природній формі, звертаючи увагу навіть на незначні успіхи. І хай у трієчника десятка в щоденнику буде великою, як і ті відчуття, які переповнюватимуть його груди! Щоденники, наповнені позитивними записами, а не такими, які є письмовими доказами нашої педагогічної безпорадності, із задоволенням демонструють друзям, бабусям і навіть сусідам. Кожен вчитель шукає і знаходить більш менш ефективні способи взаємодії з сім'єю, і всі вони – заради досягнення згоди в питаннях виховання і навчання: адже без цієї згоди немає повноцінного становлення особистості учнів.